

Huvudman
info@kistaschool.se

2019-12-17
Dnr 400-2018:10842

Beslut

efter kvalitetsgranskning av grundskolors
arbete med jämställdhet vid Kista
International School i Stockholms kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av grundskolors arbete med jämställdhet. Syftet är att granska om det bedrivs ett långsiktigt jämställdhetsarbete på grundskolor där det finns risker i detta arbete. Begreppet risker innebär att urvalet består av grundskolor som tidigare haft brister i tillsynen inom områdena trygghet och studiero, åtgärder mot kränkande behandling och/eller värdegrundsarbete. Ett särskilt fokus finns på kopplingen mellan jämställdhetsarbetet och trygghet för alla elever.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning leder rektor ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete?
 - a. I vilken utsträckning arbetar rektor för att utveckla och integrera jämställdhetsarbetet i hela skolans organisation samt kopplar detta arbete till en trygg skolmiljö?
 - b. I vilken utsträckning har rektor skapat kontinuitet i jämställdhetsarbetet, genom bestående strukturer, ett kontinuerligt uppföljningsarbete och även kopplat detta arbete till en trygg skolmiljö?
2. I vilken utsträckning arbetar lärare och skolans personal i övrigt medvetet för att alla elever, oberoende av könstillhörighet, ska mötas samt ges en jämställd och trygg skolmiljö?

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen.

Kvalitetskriterierna är Skolinspektionens uttolkning av *författningar inom skolområdet*, *Skolverkets allmänna råd*, *forskningsöversikter* samt den erfarenhet som Skolinspektionen har fått genom sin samlade *tillsyns- och granskningsverksamhet*. Avgränsningar har gjorts inom respektive bedömningsområde. Skolinspektionen gör i sin granskning därför inte anspråk på att vara allomfattande. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Granskningen genomförs i 30 utvalda verksamheter, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Kista International School, i Stockholms kommun med Al-Kowneyn utbildning centrum som huvudman ingår i denna granskning. Granskningen av Kista International School omfattar årskurserna 1-3.

Skolinspektionen besökte Kista International School den 7-9 oktober 2019. Besöket genomfördes av Lars Jennfors och Kerstin Martinsson. Intervjuer har genomförts med elever, lärare, elevhälsa, övrig skolpersonal och rektor. Observationer har genomförts på lektioner och i övrig skolmiljö.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området.

Beslut

Bedömningsområde 1: I vilken utsträckning leder rektor ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete?

Skolinspektionen bedömer att rektorn inte leder ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- Rektorn behöver utveckla ett långsiktigt jämställdhetsarbete som integreras och synliggörs i arbetet med trygghet och värdegrund. I detta ingår att rektorn, baserat på kartläggning och analys, formulerar mål för jämställdhetsarbetet.

Bedömningsområde 2: I vilken utsträckning arbetar lärare och skolans personal i övrigt medvetet för att alla elever, oberoende av könstillhörighet, ska mötas samt ges en jämställd och trygg skolmiljö?

Skolinspektionen bedömer att lärare och skolans personal i flera delar bedriver ett medvetet arbete för att elever oavsett kön ska mötas och ges en jämställd och trygg skolmiljö. Samtidigt visar granskningen att skolpersonalen inte regelbundet och strukturerat diskuterar och kritiskt granskar könsnormer i relation till verksamheten.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- Skolpersonalen behöver regelbundet synliggöra och kritiskt granska normer kring kön i den egna verksamheten, i syfte att främja en jämställd och trygg skolmiljö. Detta kan till exempel innebära att personalen diskuterar och reflekterar över sina egna föreställningar om kön, att personalen diskuterar hur normer och förväntningar gällande kön kommer till uttryck i bemötande av elever och elevers bemötande av varandra i relation till trygghet på skolan. I detta ingår också att rektor ger förutsättningar för sådana diskussioner.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 30 maj 2020 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och effekterna av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 156, 221 00 Lund. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2018:10842) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

1. I vilken utsträckning leder rektor ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete?

Inom detta område granskas i vilken utsträckning rektor, utifrån kartläggning och analys av relevanta jämställdhetsområden, arbetar för att utveckla och integrera jämställdhetsarbetet i hela skolans organisation samt kopplar detta arbete till en trygg skolmiljö. Vidare granskas i vilken utsträckning rektor har skapat kontinuitet i jämställdhetsarbetet genom bestående strukturer och ett kontinuerligt uppföljningsarbete.

Skolinspektionen bedömer att rektorn inte leder ett strukturerat och långsiktigt jämställdhetsarbete som är integrerat i skolans organisation. Granskningen visar att rektorn följer upp och kartlägger elevernas trygghet men att resultaten inte analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv. Granskningen visar vidare att rektorn följer upp enstaka jämställdhetsaspekter och att detta leder till att utvecklingsområden i viss mån identifieras och insatser genomförs.

Rektors kartläggning och analys av jämställdhetsområden med koppling till en trygg skolmiljö

Granskningen visar att rektorn använder flera olika metoder för att regelbundet kartlägga elevers trygghet och trivsel på skolan, men att alla resultat inte är uppdelade på kön. Personal, lärare och rektor uppger att eleverna svarar på frågor i en trygghetsenkät som genomförs en gång om året i samtliga skolans årskurser 1-9. Resultaten av enkäten går hittills inte att dela upp per kön men rektor, personal och representanter för elevhälsan säger att från och med det innevarande årets enkätomgång i november-december (2019) kommer det att vara möjligt. Trygghetskartläggningar görs även, säger lärarna, med hjälp av en karta över skolans område där eleverna får markera otrygga platser. Personalen säger även att trygghet tas upp vid elevråd, klassmöten, klassråd och på den dagliga morgonsamlingen. Då diskuteras trygghetsfrågor och anteckningar förs vid dessa möten. Rektorn uppger även att det görs kursutvärderingar innehållande frågor om trygghet i klassrummet, men att den undersökningens resultat inte går att dela upp utifrån kön. Vidare säger rektorn att hen uppmärksammat att cirka åttio procent av incidentrapporterna handlar om pojkar. Rektorn uppger att pojkarna till större andel utsätter andra (både pojkar och flickor). Rektorn säger också att hen med hjälp av uppgifter från elevhälsan har skapat sig en bild av att den fysiska tryggheten är sämre för pojkar medan den psykiska tryggheten är sämre för flickor. Lärare, representanter för elevhälsan och övrig personal samt rektorn säger att de har uppmärksammat att flickor och pojkar förekommer i olika omfattning och på olika sätt då det gäller incidentrapporter och förseelser. Rektorn säger att de på skolan har planerat att klassassistenterna i

lågstadiet ska föra statistik över hur talutrymme och uppmärksamhet fördelas i respektive klass.

Granskningen visar att rektor följer upp enstaka andra jämställdhetsaspekter kopplade till trygghet och värdegrundsfrågor. Lärarna uppger i intervju att rektorn i klassrumsbesök, i medarbetarsamtal och genom att delta i arbetslagsmöten får reda på några faktorer som påverkar tryggheten på skolan och hur de kan åtgärdas. Rektorn berättar att måluppfyllelse och elevanteckningar är delar som de följer upp och att det finns rutiner för när man ska skriva elevanteckningar samt incidentrapporter. Rektorn säger att elevanteckningar som gäller flickor ofta handlar om att de inte har med sig rätt material, att de är okoncentrerade och inte gör det de ska, medan elevanteckningar om pojkar mer handlar om att de i högre grad stör. Rektorn säger att det inte finns nedtecknad statistik om det, men att det är så pass tydligt att hen uppmärksammat det. Vidare säger rektorn att de genom intervjuer med eleverna fått en bild av att pojkarna är mer motivationsstyrda än vad flickorna verkar vara. Rektorn säger även att lärarna varje år skriver så kallade självreflektioner om sin undervisning, men att det där inte ingår några frågor gällande kön eller jämställdhet.

Granskningen visar att rektorn inte analyserar resultaten av kartläggningarna utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Då inte kartläggningarna redovisas könsuppdelat kan inte rektorn göra någon analys utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Rektorn klargör dock i intervju, i inskickad dokumentation och i mejlsvar att de på skolan har ett fokus på likabehandling i allt de gör dock inte genom en uppdelning av kön.

Spridning av resultat från kartläggningarna

Granskningen visar att rektor visserligen ser till att vissa resultat från kartläggningar sprids till skolans personal och vissa frågor har diskuterats ur ett jämställdhetsperspektiv, men att de resultaten inte är uppdelade utifrån kön. I samtliga intervjugrupper med personal, berättar deltagarna att trygghetsenkäterna inte redovisas könsuppdelat och att resultaten därför inte har analyserats utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Lärare, representanter för elevhälsan, personal och rektorn uppger dock att de i arbetslagens möten diskuterar till exempel mönster i incidentrapporterna. En representant från trygghetsteamet berättar att de på möten där både lärare och fritidshemspersonal deltar för diskussioner om trygghetsfrågor som har aktualiserats på skolan. Till exempel har de på skolan då fört diskussioner om att det är en större andel pojkar som är inblandade i bråk eller kränker andra samt om hur det eventuellt hänger ihop med hur de klarar skolarbetet. Detta satt i relation till att de har uppmärksammat högre kunskapsresultat för flickorna. Rektorn säger vidare att hen gett lärarna i uppdrag att fundera över varför det är så.

Rektors arbete för att utveckla skolans jämställdhetsarbete och integrera det i organisationen

Granskningen visar att trots att rektorn och personalen i övrigt har identifierat problem kopplade till kön avseende trygghet så har rektorn inte formulerat mål eller planerat insatser som möter dessa problem. Rektorn, lärare och representanter för elevhälsan

uppgifter att det från rektorns håll inte satts upp några specifika mål för jämställdhetsarbetet men att likabehandlingsarbetet är centralt på skolan och att jämställdhetsfrågor finns med i det arbetet. Det framgår dock att kuratorn har fått som uppgift att prata med eleverna, med fokus på en grupp flickor eller pojkar eller en hel klass när det har uppmärksammats ett antal incidenter. I samtliga intervjuer med rektor, lärare, övrig personal samt representanter från elevhälsan, framgår det att kartläggningar och insatser grundar sig i likabehandling utan att göra en uppdelning efter kön.

Granskningen visar dock att rektorn har påbörjat insatser för att utveckla ett jämställdhetsarbete på skolan, men att inga mål för jämställdhetsarbete är formulerade. I intervju säger personalen att rektorn under innevarande läsår ställde frågor till alla personal om hur skolan ska arbeta med jämställdhet. Diskussioner i grupper genomfördes med uppgift att kartlägga vad som görs och vad som kan förbättras inom området med jämställdhet och att även föra fram idéer. Som en följd av att rektorn sett skillnader i motivation hos flickor och pojkar och de följande diskussioner som genomfördes säger lärare, personal, representanter för elevhälsan och rektor att det genomfördes en motivationsföreläsning av en extern föreläsare. Syftet med föreläsningen var att ge lärarna redskap att arbeta med framför allt pojkarnas motivation. Föreläsningen hölls även för eleverna och vårdnadshavare. Rektor säger vidare att lärarna har fått uppdrag att analysera fiktiva elevfall utifrån föreläsningen och att hen vill att arbetslagen ska göra motsvarande analys med utgångspunkt i ett av skolans elevärenden. Vidare säger hen att de kommer att prata om hur de kan arbeta och vilka arbetssätt de haft. Elevhälsan säger att jämställdhetsfrågor regelbundet tas upp med alla barn utifrån ett perspektiv att alla barn ska kunna vara med alla barn. Representanter för elevhälsan, rektor och personal säger även att det vid behov genomförs diskussioner i flick- och pojkgrupper.

Granskningen visar att skolan förankrar frågor kring jämställdhet och likabehandling hos vårdnadshavare. Lärare, elevhälsans representanter, personal och rektor berättar att vårdnadshavare bjuds in och kommer med frågor som de får svar på i möten eller genom föreläsningar. Vid tillfällen då vårdnadshavare undrar över innehållet i skollagen eller ifrågasätter skolans hållning i frågor kring jämställdhet bemöts alltid det med utgångspunkt i skollagen. Rektor lyfter vidare fram att vårdnadshavares kontakter med skolan används till att skapa relationer och att bygga förtroende. Lärarna, personalen och rektor säger att det inte finns någon i personalen med specifik kompetens kring jämställdhetsfrågor men att kuratorn har ett särskilt ansvar att uppmärksamma jämställdhetsfrågor.

Kontinuitet i arbetet med jämställdhet

Granskningen visar att rektorn leder vissa insatser som berör jämställdhet, men att rektorn inte har skapat bestående strukturer för eller följer upp arbetet med jämställdhet.

Sammanfattningsvis rekommenderar Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- Rektorn behöver utveckla ett långsiktigt jämställdhetsarbete som integreras och synliggörs i arbetet med trygghet och värdegrund. I detta ingår att rektorn, baserat på kartläggning och analys, formulerar mål för jämställdhetsarbetet.

2. I vilken utsträckning arbetar lärare och skolans personal i övrigt medvetet för att alla elever, oberoende av könstillhörighet, ska mötas samt ges en jämställd och trygg skolmiljö?

Inom detta område granskas i vilken utsträckning skolpersonalen arbetar med att kritiskt granska normer kring kön i verksamheten, i vilken utsträckning skolpersonalen arbetar för att elever ska ges en jämställd och trygg skolmiljö utanför undervisningen samt i vilken utsträckning lärare förmedlar jämställdhet som värde genom sitt förhållningssätt i undervisningen.

Skolinspektionen bedömer att lärare och skolans personal i flera delar bedriver ett medvetet arbete för att elever oavsett kön ska mötas och ges en jämställd och trygg skolmiljö.

Granskningen visar att skolpersonalen i huvudsak arbetar för ett likvärdigt bemötande av elever oberoende av könstillhörighet och för att skolans miljöer ska vara tillgängliga för alla elever oberoende av kön. Granskningen visar också att skolpersonal aktivt reagerar och ingriper när språkbruk och beteenden strider mot värdegrunden. Granskningen visar även att lärarna arbetar för att alla elever ska få samma utrymme och inflytande i undervisningen. Vidare visar granskningen att lärarna ser till att elever, oberoende av könstillhörighet, får arbeta med varandra och att lärare i viss utsträckning låter eleverna samtala och reflektera kring jämställdhet i undervisningen. Det framgår också att lärare ger utrymme för kontroversiella åsikter om jämställdhet och tar ställning för värdegrunden när jämställdhet som värde utmanas. Samtidigt visar granskningen att skolpersonalen inte regelbundet och strukturerat diskuterar och kritiskt granskar könsnormer i relation till verksamheten.

Personalens arbete för en jämställd och trygg skolmiljö utanför undervisningen

Granskningen visar att skolpersonalen arbetar aktivt för att finnas tillgängliga för alla elever på samma sätt oavsett könstillhörighet. Elever säger att den personal som är ute på raster behandlar pojkar och flickor lika och att lekar och aktiviteter är för alla. Enligt elever och lärare är alltid personal ute på raster. I intervju med personalen säger de att de rör sig i både inomhus- och utomhusmiljöer på skolan. I intervju med representanter för elevhälsa, övrig personal och lärare framgår att alla elever i årskurserna 1-3 är utomhus på rasterna och att det finns ett rastvaktsschema för personalen. Eleverna säger att de får välja vilken del av skolgården de vill vara på och att det alltid finns vuxna på rasten som är lätta att få tag på. Vid de observerade tillfällena under Skolinspektionens besök finns olika många vuxna på skolgården beroende på hur många elever som har rast.

Granskningen visar att personalen arbetar aktivt för att skolmiljön ska motverka begränsande könsmönster och göras tillgänglig för alla. Det framgår av flera intervjuer att skolpersonalen är tillgänglig för eleverna utanför undervisningen och att miljön ute erbjuder en variation av aktiviteter som tilltalar alla elevers intresse. Utomhus på skolans skolgård finns flera bearbetade ytor med flera olika typer av gungor, klätterställningar, basketplan, fotbollsplan och King-out-planer med mera. Det finns platser där man kan sitta och prata. I observationer ser Skolinspektionen att när eleverna rör sig inomhus, mellan klassrum, till matsalen eller på väg till skolgården, gör de det på led tillsammans med en elevassistent. Flickor och pojkar är blandade i leden. Ett annat exempel är då eleverna ska gå in i klassrummet eller ut på rast så är elevassistenten tillgänglig och väntar in eleverna tills de är tysta och ser till att de har tagit av sig eller på sig ytterkläder. Assistenterna påminner både flickor och pojkar om ytterkläder och toalettbesök.

Granskningen visar att skolpersonalen ibland genomför aktiviteter och agerar för att främja interaktion mellan elever oberoende av könstillhörighet men att detta arbete inte är strukturerat. Elever, representanter för elevhälsan lärare och övrig personal säger att det på rasterna ibland ordnas aktiviteter och grupplekar i lekstationer av olika slag och att de lekarna vänder sig till både flickor och pojkar. De säger att det är klassläraren och klassassistenten som har ansvar för sin klass på rasterna. Några elever berättar att lärarna delade in fotbollslagen i könsblandade lag då pojkarna ville spela för sig själva. Några elever säger att det inte är ofta det finns aktiviteter som personalen ordnar. Rektorn säger att skolan inte riktigt är i mål när det gäller planerade rastaktiviteter och säger vidare att de planerar men inte har kunnat lösa det organisatoriskt. Det finns initiativ men inga strukturer än. I observationer ser Skolinspektionen många tillfällen då vuxna och barn interagerar. Exempelvis observeras vid flera tillfällen att elevassistenter leker med elever, i organiserade lekar. Exempel på grupplekar de nämner är "basketkast", "burken" och "under hökens vingar" som både flickor och pojkar deltar i. Vid observationerna syns pojkar och flickor på skolans olika områden. På samtliga ytor leker eleverna i könsblandade grupper. På fotbollsplanen syns dock huvudsakligen pojkar. I skolans dokumentation skriver rektorn att en viktig del i skolans arbete är, och under lång tid har varit, att ha ett riktat arbete mot att integrera pojkar och flickor i det dagliga arbetet för att man har sett att det finns ett behov av att motverka traditionella värderingar.

Vidare visar granskningen att personalen reagerar och ingriper vid språkbruk eller beteenden som strider mot värdegrunden. Skolpersonal, lärare, representanter för elevhälsan och rektorn säger i intervju att samtlig personal alltid förhåller sig till att alla elever är all personals ansvar. De berättar vidare att det finns en gemensam syn på hur de på skolan hanterar konflikter oavsett om de är verbala eller fysiska, och att de diskuterar detta på sina möten. Elever ger exempel på ställen på skolgården där det sker bråk där det inte finns vuxna. Eleverna säger samtidigt också att det alltid finns vuxna utomhus som de lätt kan få tag på. I flera intervjuer berättar deltagarna att alla på skolan använder sig av incidentrapporter och anmälningar om kränkande behandling. I skolans dokumentation redogör rektorn för att skolan har en nolltolerans mot kränkningar,

verbala som fysiska. I intervjuer och i dokumentation uppges att personalen använder sig av en konsekvenstrappa i de fall det sker någon incident eller kränkning genom till exempel språkbruk. I observationer ser Skolinspektionen att då det, vid enstaka tillfälle, kommer elever till en vuxen och ber om hjälp att lösa en konflikt sker detta omgående.

Lärares arbete med att förmedla jämställdhet genom sitt förhållningssätt i undervisningen

Granskningen visar att lärarna säger sig ha lika höga förväntningar på elever, oberoende av könstillhörighet. Dock finns uppfattningar hos lärarna om olikheter mellan flickor och pojkar som kan skapa olika förhållningssätt i undervisningen. I intervjuer säger lärarna att det inte skiljer sig i vilka förväntningar de har på pojkar och flickor. Eleverna säger att pojkar och flickor behandlas lika och att de får samma typ av hjälp, oberoende om de är flickor eller pojkar. I intervju säger lärare att det ofta är tjejer som för arbetet framåt och håller ihop det och att hen vid utvärderingar med elever kan fråga en grupp med pojkar om de fått gjort det de skulle eller om de hade behövt en flicka i gruppen. Vidare säger en lärare att flickorna och pojkarna har olika sätt att bete sig på undervisningen i idrott och hälsa och att övningar då anpassas för att skapa möjligheter till samarbete.

Granskningen visar att lärarna har metoder för att elever ska få samma utrymme och inflytande i undervisningen oberoende av könstillhörighet. Som exempel berättar rektor, lärare och elever att lärare med hjälp av lottning eller namnpinnar delar in elever i grupper och fördelar ordet så att alla elever får lika stort utrymme på lektionerna. Andra exempel som lärare ger är att till exempel ha en flicka och en pojke som hjälper till i undervisningen och att alltid ha könsblandade grupper samt att det är varannan pojke och varannan flicka som kommer fram till tavlan. Vid de tillfällen det är flickor eller pojkar som tar ett större talutrymme arbetar lärarna enligt rektorn på samma sätt för att åtgärda det. Som förslag på hur skolan med större säkerhet ska veta hur det förhåller sig med om eleverna ges lika mycket utrymme i undervisningen oavsett kön, säger flera intervjugrupper även att enkätundersökningarna som de gör på skolan bör delas upp efter kön, vilket inte görs nu.

Granskningen visar att lärare arbetar för att främja interaktion mellan elever oberoende av könstillhörighet. Rektor, lärare, övrig personal och elever berättar att det är lärarna som bestämmer var eleverna ska sitta i klassrummet och i matsalen, att eleverna får vara med och påverka, men att även en faktor som kunskapsnivå kan påverka placering och gruppindelning. I samtliga intervjuer framkommer att personalen arbetar för att alla elever ska kunna arbeta och sitta med alla och eleverna säger att de gör det för att alla är lika mycket värda. Lärare säger även att gruppindelning kan ske efter vilka förmågor eleverna har och att de får utvärdera arbetet i gruppen för att se om de hade behövt någon annan elev med i gruppen. Övrig personal säger att de tillsammans på skolan har pratat om jämställdhet i klassrummet och att det finns ett behov att de som personal styr placering av elever så att de samarbetar mellan könen, eftersom det annars lätt blir så att de eleverna arbetar könsuppdelat. Rektorn och representanter för elevhälsan säger att de på skolan har ett faddersystem på skolan där elever från årskurserna 2 och 3 är faddrar för de yngre eleverna och detta är ett led i att blanda flickor och pojkar i skolarbetet. Lärarna säger att faddergrupperna ska mötas en gång i veckan och göra något

tillsammans, exempelvis läsa tillsammans, ha idrott ihop eller någon annan aktivitet. De berättar vidare att det även på skolan under en vänskapsvecka, en kärleksvecka samt under uppstartsveckorna har planerade aktiviteter och samarbetsövningar för att stärka relationerna mellan eleverna. De nämner även skolans talangshow där skolan ser till att både flickor och pojkar premieras. I lektionsobservationer ser Skolinspektionen att elevernas placering i klassrummen eller vid gruppindelning är blandade så att pojkar och flickor kan interagera.

Vidare visar granskningen att eleverna får möjlighet att diskutera jämställdhet. Exempel på när jämställdhet tas upp är, enligt lärare, vid värderingsövningar om jämställdhet eller vid läsning då innehåll i litteratur ger upphov till diskussioner om könsnormer. Lärare, representanter för elevhälsa och rektorn berättar också att det kan komma upp jämställdhetsfrågor som har sin bakgrund i kulturella skillnader, till exempel om att hålla handen med någon från det motsatta könet och att alla på skolan för öppna diskussioner om det. Lärarna säger att de lyfter de här ämnena dagligen, hur man är en bra vän, hur man samspelar, att alla får vara med. Representanter för elevhälsan, lärare och rektorn säger att likabehandlingsplanen med tillhörande värdegrundsmaterial används i undervisningen. Lärarna berättar att arbetslagsledarna har möte med rektorn varje vecka och att rektorn vid de tillfällena ger lärarna i uppdrag att i undervisningen föra värdegrundsdiskussioner.

Granskningen visar också att lärare ger utrymme för kontroversiella åsikter om jämställdhet, och tar ställning för värdegrunden när jämställdhet som värde utmanas. Lärare säger att om det sker att någon elev för fram en kontroversiell åsikt som strider mot värdegrunden diskuteras den åsikten genom att lärarna ställer frågor om hur eleven tänker kring detta och varför hen tänker så och vad som ligger bakom. Ett exempel som lärare tar upp i intervju är att någon elev som tyckte att det bara är män som ska ha tatueringar, och att läraren då bemötte den åsikten på det sätt som nämns ovan.

Synliggörande och granskning av normer kring kön

Granskningen visar att personalen inte diskuterar och reflekterar kring hur de egna föreställningarna om kön kommer till uttryck i den egna yrkespraktiken. I intervju säger rektorn att personalen på skolan inte har diskuterat kring de egna föreställningarna om normer kring kön och att det inte finns ett arbete kring normkritik men att de ofta för diskussioner om likabehandling utifrån demokratiuppdraget. Lärarna säger att de inte diskuterar frågan om hur de själva tänker kring könsnormer. I intervju med övrig personal säger någon att pojkarna är mer tävlingsinriktade då det till exempel gäller fotboll på rasterna. Hen säger att det oftast är pojkar som är involverade i konflikter, till exempel när pojkarna spelar fotboll, men att det inte är på grund av kön konflikterna uppstår. I intervju med representanter för elevhälsan säger någon att pojkar är pojkar och att flickor är flickor och att elever har olika behov utifrån kön, men inte endast utifrån kön. Rektorn och lärare berättar att det vid behov kan förekomma diskussioner om till exempel vad som händer i undervisningssituationer eller i situationer under skoldagen och vad det beror på till följd av normer kopplat till kön eller kultur. Ett exempel som ges

är att en i personalen, med en annan etnisk bakgrund än den svenska, kunde förklara hur en situation kunde tolkas utifrån en annan kultur. Det har då enligt rektorn diskuterats kring hur dessa situationer kan lösas för att följa läroplanens intentioner och skollagen.

Sammanfattningsvis rekommenderar Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- Skolpersonalen behöver regelbundet synliggöra och kritiskt granska normer kring kön i den egna verksamheten, i syfte att främja en jämställd och trygg skolmiljö. Detta kan till exempel innebära att personalen diskuterar och reflekterar över sina egna föreställningar om kön i relation till skolans värdegrund, att personalen diskuterar hur normer och förväntningar gällande kön kommer till uttryck i bemötande av elever och elevers bemötande av varandra, och att personalen diskuterar hur normer och förväntningar kring kön påverkar elevernas trygghet på skolan. I detta ingår också att rektor ger förutsättningar för sådana diskussioner.

På Skolinspektionens vägnar

X Cecilia Kjellman

Enhetschef
Signerat av: Cecilia Kjellman

X Lars Jennfors

Föredragande
Signerat av: Lars Jennfors

I ärendets handläggning har även Anna Johansson och Kerstin Martinsson deltagit.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/tematisk-kvalitetsgranskning-av-grundskolors-arbete-med-jamstalldhet/>

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Kista International School är en F-9-skola med Al-Kowneyn utbildningscentrum som huvudman. Antalet elever i årskurs 1-3 är 143. Skolan leds av en rektor.

Bilaga 2: Rättslig reglering med mera

1 kap. 4 § skollagen

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I förarbetena till skollagen förtydligas att skolan ska ge varje flicka och pojke lika möjlighet att utveckla sin fulla potential som människa (Prop. 2009/10:165, Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 221). Vidare framhålls att det, för att förmedla och förankra de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar, måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas (Prop. 2009/10:165, Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 221 och s. 634).

1 kap. 5 § skollagen

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och motverka all form av kränkande behandling.¹

2 kap. 8 § skollagen

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

2 kap. 25 § skollagen

För eleverna i bland annat förskoleklassen och grundskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

I förarbetena till skollagen förtydligas att de mer generellt inriktade uppgifterna där elevhälsans medverkan är viktig, rör elevernas arbetsmiljö, skolans värdegrund som exempelvis arbetet mot kränkande behandling samt undervisningen om jämställdhet och sex och samlevnad. Elevhälsan har också ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor (Prop. (2009/10:165), Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 276).

4 kap. 3 § skollagen

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

¹ Se även 6 kap. 6-10 §§ skollagen.

4 kap. 4 § skollagen

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på skolenhetsnivå. Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbetet vid enheten genomförs.

4 kap. 5 § skollagen

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

5 kap. 3 § skollagen

Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

I förarbetena till skollagen framhålls att det förebyggande arbetet är centralt vid skapandet av en trygg skolmiljö för alla elever samt att det kräver ett aktivt värdegrundsarbete där de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna kommer till uttryck i praktisk handling (Prop. 2009/10:165, Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 320).

Läroplanen för grundskolan (SKOLFS 2010:37),² 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, En likvärdig utbildning

Skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden.

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som skolan ska gestalta och förmedla.

Skolan ska aktivt och medvetet främja elevers lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans, samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen, med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.

Läroplanen för grundskolan (SKOLFS 2010:37) , 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Skolans uppdrag

Skolan ska verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för alla människor, oberoende av könstillhörighet. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.

² Skolans jämställdhetsuppdrag har förtydligats genom revideringar i läroplanen som trädde i kraft den 1 juli 2018 (SKOLFS 2018:8).

Läroplanen för grundskolan (SKOLFS 2010:37), 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.8 Rektorns ansvar

Skolans mål är att varje elev

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för diskriminering, förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,

Alla som arbetar i skolan ska bland annat

- i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor,
- i sin verksamhet bidra till att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet,
- aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper,

Läraren ska bland annat

- klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet,
- synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor,
- planera och genomföra undervisningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet,
- öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem,
- uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling,
- tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen,
- samarbeta med hemmen i elevernas fostran och därvid klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete,

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven.

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar bland annat för att

- utbildningen och undervisningen organiseras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet,
- i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden, exempelvis, jämställdhet och sex och samlevnad,
- personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen,
- skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen

Skolverkets allmänna råd om Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet (s. 11-12, 27), (SKOLFS 2012:98.)

I kommentar till Skolverkets allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet framhålls att syftet med kvalitetsarbetet är att de nationella målen för utbildningen ska uppfyllas. Det finns dock inget som hindrar att man inom kvalitetsarbetet även formulerar och följer upp egna mål (de får dock inte strida mot de nationella målen). Ytterst handlar det om att alla barn och elever ska erbjudas en likvärdig utbildning av hög kvalitet oberoende av bland annat kön. Vidare framhålls att kontinuerlig uppföljning innebär att fortlöpande samla in saklig information - vilken kan vara både kvantitativ och kvalitativ - om verksamhetens förutsättningar, genomförande och resultat.